

Рецензия

от

проф. Д-р Стоян Миланов, д.м.,

началник КАИЛ, УМБАЛСМ „Н.И.Пирогов“ – София, специалист по
Анестезиология и интензивно лечение, Спешна медицина и Здравен мениджмънт

Относно: Дисертационен труд на Деяна Генчева Тодорова, докторант на самостоятелна форма на обучение към катедра „Здравни грижи“, Медицински факултет, Тракийски университет, на тема: **“Организационни аспекти на труда на медицинските специалисти работещи в спешна медицинска помощ в Република България”**. Дисертационният труд е за придобиване на образователната и научната степен „доктор“ по област на Висше образование 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление 7.4 „Обществено здраве“, по докторска програма „Управление на здравните грижи“, с научен ръководител доц. Албена Андонова.

Дисертантът Деяна Тодорова е родена през 1971 г. в гр. Стара Загора. През 1993 г. придобива специалността медицински фелдшер, завършва със специалност „Социална педагогика и социално подпомагане“ Югозападния университет – „Неофит Рилски“ през 1998, а през 2015 г. придобива специалност „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет към Тракийски университет. Професионалният стаж на Деяна Тодорова протича основно в ЦСМП – гр. Стара Загора, като медицински специалист - фелдшер. От 2016 г. е преподавател по клинична практика на студенти – лекарски асистенти, в Катедрата „Здравни грижи“ към Медицински факултет в Тракийски университет.

Тематиката за организацията и оказването на спешна медицинска помощ в Република България е повече от актуална – тя присъства неизменно в обществено-

политическите дискусии за последните две декади с наблюдавано нарастваща неудовлетореност от всички страни, участващи или наблюдаващи странично процеса – от пациенти и близки, през институции и политици, до самите изпълнители – медицински специалисти и лекари - на здравните услуги в сектора. В дисертационния труд се разглеждат организационните аспекти на труда на медицинските специалисти работещи в спешната медицинска помощ в Република България и произлизащите от това предизвикателства, пред които те са изправени. Темите, свързани с оказване на спешна медицинска помощ в Република България през последните години са изключително актуални, особено при настоящата пандемия от COVID-19. Именно поради тези съображения дисертационният труд поставя на дневен ред не само актуална към момента и приложима в практиката проблематика, а дава възможност да се установят значими закономерности относно справянето със съществуващите и новите проблеми, произтичащи от организационна среда и кадровите предизвикателства пред системата за спешна медицинска помощ. В контекста на гореизложеното, намирам темата на дисертационния труд за изключително актуална и отговаряща на научните афинитети, професионалния опит на дисертанта, и профила на първичното научно звено.

Дисертационният труд е симетрично и правилно **структуриран** в общоприета и специфична за медицинския факултет на Тракийския университет форма, и е предствен на 237 страници със съответното онагледяване в 58 фигури, 13 таблици, и 6 приложения. Библиографията е представена от 222 броя заглавия.

Литературният обзор е подробно и компетентно представен на 30 страници и представлява своеобразен исторически и организационно-аналитичен трактат за системата на спешна медицинска помощ в световен и регионален мащаб. Подобен литературен анализ е рядкост в регионалните научни публикации и представлява научна ценност с оглед пълнотата му и използваната богата библиографска справка (използвани са 37 заглавия и източника). Направен е вертикален и

хоризонтален ретроспективен обзор на историческото развитие на спешната медицинска помощ в Република България, състоянието и структурата на системата за спешна медицинска помощ, професионалната характеристика на медицинските специалисти в системата, факторите, влияещи на избора на месторабота, стреса в работната среда, актуалните проблеми на организацията на труда и правната регулация на системата за спешна медицинска помощ. Направено е сравнително описание на организацията и обучението на медицинските специалисти в системите за спешна медицинска помощ в европейските държави, изложени са подробно и систематично проблематиката в осъществяването извънболнична медицинска помощ по специалността „Спешна медицина“, функциите на основните компоненти на системата, същността и задачите на специалността „Спешна медицина“. Литературният обзор акцентира върху всички приложни полета на извънболничната спешна медицинска помощ – научни, структурни, исторически, професионални, организационни, социално-значими и практически. Съгласен съм с изложените от дисертатанта основни фактори, които дават основание за задълбочен анализ на организационните проблеми и аспекти на труда на медицинските специалисти, работещи в системата за оказване на спешна медицинска помощ, като структура, кадрова обеспеченост, компетентност и квалификация на медицинските специалисти, проблемите на апаратурната обеспеченост, предизвикателствата относно адекватното заплащане на труда и финансирането на спешните дейности, и тези на ефективната вътреструктурна и междуструктурна комуникация на здравните звена в здравеопазването. На базата на актуалната проблематика, изложена в литературния обзор е поставена амбициозна цел - след анализ, да се дадат препоръки за корелативни действия за усъвършенстване, модернизирание и преобразуване на организационната дейностна спешната медицинска помощ..

Напълно подкрепям предложените от дисертанта **постановка на проблема и хипотеза на проучването** по отношение на организационните проблеми и

аспекти на труда на медицинските специалисти работещи в спешната медицинска помощ, свързани с обучението, кадровата обезпеченост, моралната удовлетвореност, работата при голямо натоварване, лошата обща удовлетвореност от резултатите на дейността и заплащането на труда им, пречките пред достигането на цялостна удовлетвореност от професията, липсата на унифициран подход при разпределението на екипите, неефективната комуникация, кадровия дефицит и неприлагането на принципите за степента на спешност.

Целта на дисертационния труд - „Да проучим организационните аспекти на труда на медицинските специалисти работещи в спешната медицинска помощ в Република България и техните актуални проблеми в процеса на работа“ – е формулирана прецизно и съобразено с поставената в литературния обзор проблематика и полемика. Задачите на дисертационния труд значително и цялостно подпомагат осъществяването на поставената цел, и отговарят на формулировката ѝ в пълнота.

Материалите и методите на дисертационния труд са умело подбрани, в синхрон с поставената цел и задачи. Разработени са четири анкетни карти, като проучването използва подходящ контингент, технически признаци и логистични единици. Целевата група респонденти е значителна и достатъчна по брой с оглед придаването на статистическа мощ и достоверност на проучването. Използваните методи на документален, медиен, социологически и анкетен анализ при контингента са правилно подбрани. Обхванати са всички обекти и субекти в процеса по оказване на спешна медицинска помощ – медицински специалисти, ръководители в системата, пациенти, пручени са и обществени нагласи.

Извършен е пространен и задълбочен анализ и обсъждане на собствените проучвания и резултати. Последователно и задълбочено са проучени, анализирани и дискутирани резултатите от: демографските и професионални показатели, свързани с дейността на медицинските специалисти, работещи в

центровете за спешна медицинска помощ; потребностите от допълнителни знания и умения по време на университетската подготовка по специалността и на тенденциите за следдипломното (продължаващото) обучение; основните организационни аспекти на дейността на медицинските специалисти, работещи в центровете за спешна медицинска помощ; факторите затрудняващи професионалната дейност на медицинските специалисти работещи в центровете за спешна медицинска помощ; факторите удовлетворяващи професионалната дейност на медицинските специалисти работещи в центровете за спешна медицинска помощ; нивата на професионална самооценка, професионалния престиж и професионалната защита на медицинските специалисти работещи в центровете за спешна медицинска помощ; телемедицината като възможност за усъвършенстване и подобряване на професионалната дейност на медицинските специалисти работещи в центровете за спешна медицинска помощ; експертната оценка на ръководители на ЦСМП/ФСМП относно организацията на работа на медицинските специалисти (медицински фелдшери, медицински сестри и акушерки) работещи в Център за спешна медицинска помощ. На базата на анализа на собствените резултати са предложени: учебна програма за свободно избираема дисциплина за студентите от различните медицински специалности на тема: „Спешна помощ – структура, организация и работа в Център за спешна медицинска помощ“ и учебна програма за следдипломно обучение на медицинските специалисти, които за първи път ще започват работа в системата на спешната помощ на тема: „Спешна медицинска помощ“.

Съгласен съм и напълно подкрепям предложените **изводи и препоръки** на дисертационния труд, в които ясно личи авторското участие на дисертанта на базата на собствените резултати и анализ.

Представеният ми рецензия дисертационен труд притежава значими оригинални **приноси** с научно-теоретичен, научно-практически и социалномедицински характер, като вярвам, че регионалният му принос тепърва ще бъде високо оценен

по примера на концептуалните фундаментални проучвания с бъдещо валидиране на предложените промени в организационните аспекти на труда на медицинските специалисти в системата на спешната медицинска помощ в Република България. С особено задоволство отбелязвам разработените от дисертанта учебни програми за студенти и следдипломно обучение на основа резултати от дисертационен труд, които са в синхрон с публикувания и адаптиран за България Европейски курикулум в областта на Спешната медицина. Докторантът участва с три публикации в наши и чужди реферирани научни издания във връзка с дисертационния труд.

Съобразно научната характеристиката, качеството, структурата, изводите и приносите на представеният ми за рецензия дисертационен труд считам, че Деяна Тодорова е провела задълбочено, убедително документирано и всеобхватно проучване, което значително надхвърля по качествени и количествени показатели първоначално поставената цел и самото заглавие на дисертацията.

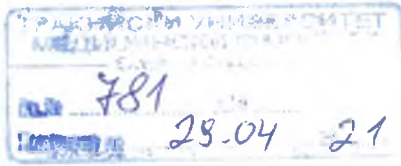
В заключение считам, че представеният ми за рецензия дисертационен труд на тема "Организационни аспекти на труда на медицинските специалисти работещи в спешна медицинска помощ в Република България" е завършен и стойностен, разположен върху актуална социалнозначима медицинска проблематика, притежава всички позитивни качествени авторски характеристики, и покрива заложените изисквания на Закона за развитие на академичния състав, както и на Правилника за прилагането му за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, което ми дава основание да дам своята положителна оценка и рецензия, и да препоръчам на почитаемото Научно жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен "доктор" на Деяна Генчева Тодорова.

17.04.2021 г.

София

Проф. Д-р Стоян Миланов, д.м.

REVIEW

from

Prof. Dr. Stoyan Milanov, PhD,

Head of Clinic of Anesthesiology and Intensive Care, UMBALSM "N. I. Pirogov"- Sofia, specialist in Anesthesiology and Intensive Care, Emergency Medicine and Health Management

Subject: Dissertation of Deyana Gencheva Todorova, PhD student in independent form at the Department of Health Care, Faculty of Medicine, Thracian University, on the topic: "Organizational aspects of the work of medical professionals working in emergency medical care in the Republic of Bulgaria." The dissertation is for obtaining the educational and scientific degree "Doctor" in the field of Higher Education 7. Health and Sports, Professional field 7.4 "Public Health", in the doctoral program "Health Care Management", with supervisor Assoc. Prof. Albena Andonova.

The dissertation Deyana Todorova was born in 1971 in the town of Stara Zagora. In 1993, he acquired the specialty of medical assistant, graduated with a degree in Social Pedagogy and Social Assistance from the Southwestern University - "Neofit Rilski" in 1998, and in 2015, acquired a degree in "Health Care Management" at the Medical University of Thracian University. Deyana Todorova's professional experience is mainly in CEMC - Stara Zagora, as a medical specialist - paramedic. Since 2016, he has been a lecturer in clinical practice for students - medical assistants, in the Department of Health Care at the Medical Faculty at the Thracian University.

The topic of the organization and provision of emergency medical care in the Republic of Bulgaria is more than relevant - it is invariably present in the socio-political discussions over the past two decades with growing dissatisfaction from all parties involved or monitoring the process - from patients and relatives, through institutions and politicians, to the contractors themselves - medical professionals and doctors - of health services in the sector.

The dissertation examines the organizational aspects of the work of medical specialists working in emergency medical care in the Republic of Bulgaria and the resulting challenges they face. Topics related to the provision of emergency medical care in the Republic of Bulgaria in recent years are extremely relevant, especially in the current pandemic of COVID-19. It is for these reasons that the dissertation puts on the agenda not only current issues and applicable in practice, but also provides an opportunity to establish significant patterns of dealing with existing and new problems arising from the organizational environment and personnel challenges to the emergency medical care system. . In the context of the above, I find the topic of the dissertation extremely relevant and consistent with the scientific affinities, the professional experience of the dissertation, and the profile of the primary scientific unit.

The dissertation is symmetrically and correctly structured in a generally accepted and specific to the medical faculty of the Thracian University form, and is presented on 237 pages with the corresponding illustration in 58 figures, 13 tables, and 6 appendices. The bibliography is represented by 222 titles.

The literature review is presented in detail and competently on 30 pages and is a kind of historical and organizational-analytical treatise on the system of emergency medical care worldwide and regionally. Such literary analysis is a rarity in regional scientific publications and is of scientific value in view of its completeness and the rich bibliographic reference used (37 titles and sources were used). A vertical and horizontal retrospective review of the historical development of emergency medical care in the Republic of Bulgaria, the state and structure of the emergency medical care system, the professional characteristics of medical professionals in the system, the factors influencing the choice of workplace, stress in the work environment, current problems of labor organization and legal regulation of the emergency medical care system. A comparative description of the organization and training of medical professionals in emergency medical care systems in European countries is set out in detail and systematically in the implementation of outpatient medical care in the specialty

"Emergency Medicine", the functions of the main components of the system, the nature and tasks of specialty "Emergency Medicine". The literature review focuses on all applied fields of outpatient emergency medical care - scientific, structural, historical, professional, organizational, socially significant and practical. I agree with the main factors presented by the dissertation, which provide a basis for in-depth analysis of organizational problems and aspects of the work of medical professionals working in the system of emergency medical care, such as structure, staffing, competence and qualification of medical professionals, problems the equipment provision, the challenges regarding the adequate remuneration and financing of the emergency activities, and those of the effective intra-structural and inter-structural communication of the health units in the healthcare. Based on the current issues presented in the literature review, an ambitious goal is set - after analysis, to give recommendations for correlative actions to improve, modernize and transform the organizational activities of emergency medical care.

I fully support the dissertation's proposed **statement of the problem and the hypothesis of the study** regarding the organizational problems and aspects of the work of medical professionals working in emergency medical care, related to training, staffing, morale, work with heavy workload, poor overall satisfaction with the results of their activity and remuneration, the obstacles to achieving overall job satisfaction, the lack of a unified approach to the distribution of teams, inefficient communication, staff shortages and non-application of the principles of urgency.

The aim of the dissertation - "To study the organizational aspects of the work of medical professionals working in emergency medical care in the Republic of Bulgaria and their current problems in the process" - is formulated precisely and in accordance with the literature and controversy. **The tasks** of the dissertation work significantly and comprehensively support the realization of the set goal, and correspond to its formulation in full.

The materials and methods of the dissertation are skillfully selected, in sync with the set goal and objectives. Four questionnaires have been developed, using the appropriate contingent, technical features and logistics units. The target group of respondents is significant and sufficient in number in order to give statistical power and reliability to the survey. The methods used for documentary, media, sociological and survey analysis of the contingent are properly selected. All sites and subjects in the process of providing emergency medical care are covered - medical specialists, managers in the system, patients, and public attitudes have been studied.

An extensive and in-depth **analysis and discussion of our own research and results was performed.** The results of: demographic and professional indicators related to the activity of the medical specialists working in the centers for emergency medical care have been consistently and thoroughly studied, analyzed and discussed; the needs for additional knowledge and skills during the university preparation in the specialty and the tendencies for the postgraduate (continuing) education; the main organizational aspects of the activity of the medical specialists working in the centers for emergency medical care; the factors complicating the professional activity of the medical specialists working in the centers for emergency medical care; the factors satisfying the professional activity of the medical specialists working in the centers for emergency medical care; the levels of professional self-esteem, professional prestige and professional protection of medical specialists working in emergency medical care centers; telemedicine as an opportunity for improvement and improvement of the professional activity of the medical specialists working in the centers for emergency medical care; the expert assessment of the heads of CEMC/AEMC regarding the organization of work of the medical specialists (medical paramedics, nurses and midwives) working in the Center for emergency medical care. Based on the analysis of their own results, the following are proposed: a curriculum for an elective course for students of different medical specialties on the topic: "Emergency care - structure, organization and work in the Center for emergency medical care" and a curriculum for

postgraduate training of medical professionals, who for the first time will start working in the emergency care system on the topic: "Emergency medical care".

I agree and fully support the **proposed conclusions and recommendations** of the dissertation, which clearly shows the author's participation of the dissertation based on their own results and analysis.

The dissertation presented to me for review has significant original **contributions** of scientific-theoretical, scientific-practical and socio-medical nature, and I believe that its regional contribution will be highly appreciated on the example of conceptual fundamental research with future validation of the proposed changes in organizational aspects of work of medical specialists in the system of emergency medical care in the Republic of Bulgaria. I am especially pleased to note the curricula developed by the dissertation for students and postgraduate training based on the results of dissertation work, which are in line with the published and adapted for Bulgaria European curriculum in the field of Emergency Medicine. The doctoral student participates with three publications in Bulgarian and foreign peer-reviewed scientific journals in connection with the dissertation.

According to the scientific characteristics, quality, structure, conclusions and contributions of my dissertation submitted for review, I believe that Deyana Todorova has conducted a thorough, convincingly documented and comprehensive study, which significantly exceeds the qualitative and quantitative indicators of the original goal and title of the dissertation.

In conclusion, I believe that the dissertation presented to me for review on "Organizational aspects of the work of medical professionals working in emergency medical care in the Republic of Bulgaria" is complete and valuable, located on current socially significant medical issues, has all the positive quality characteristics, and covers the requirements of the Academic Staff Development Act, as well as the Regulations for its implementation for obtaining the educational and scientific degree "Doctor", which

gives me reason to give my positive assessment and review, and to recommend to the esteemed Scientific Jury to vote positively and to award the educational and scientific degree "Doctor" to Deyana Gencheva Todorova.

17.04.2021 г.

Sofia

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'S' followed by a vertical line and a horizontal stroke.

Prof. Dr. Stoyan Milanov, PhD